

UNITAT 7

UN MUNT DE LLETRES

CONTINGUTS

LÈXICS

- Blog de 6é.
- Gèneres literaris: novel·la, conte, poesia, teatre.
- Temàtiques: terror, ciència-ficció, detectivesca, cavalleria, fauna, etc.

MORFOLÒGICS I ESTRUCTURES

- Formes verbals relacionades amb les estructures i centre d'interés.
- Fórmules de començament d'un conte tradicional: «Això era i no era...», etc.
- Fórmules d'acabament d'un conte tradicional: «catacric, catacrac, el conte és acabat», etc.

SONS I ORTOGRAFIA

- Sons i grafies relacionats amb el centre d'interés.

LECTOESCRITURA

- Mots, expressions i frases relacionades amb el camp lexicosemàntic.
- Entrevista a l'escriptor valencià Francesc Gisbert.
- Textos descriptius sobre la trajectòria literària de Francesc Gisbert.
- Textos literaris: lectura i dramatització d'una rondalla d'Enric Valor.

MATERIALS

- Cd de recursos sonors.
- Activitats de reforç i d'ampliació.
- Avaluacions.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES

Els objectius i els continguts d'aquesta unitat didàctica contribueixen a l'assoliment de les competències bàsiques següents:

Competència en comunicació lingüística

- ✓ Comprendre textos orals i escrits amb seqüències conversacionals i expositives: la trajectòria biobibliogràfica de l'escriptor valencià Francesc Gisbert, les estructures seqüencials de començament i acabament del conte tradicional.
- ✓ Fomentar el gust i l'interès per participar en situacions de comunicació oral: escolta atenta, entonació i pronunciació adequades, discurs ordenat i coherent, respecte del torn de paraula, control de la impulsivitat, fórmules de cortesia, ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències.
- ✓ Desenvolupar habilitats de diàleg en situacions d'aprenentatge compartit: la cavalcada de Reis i els personatges nadalencs curiosos.
- ✓ Adquirir vocabulari referent al centre d'interès treballat en la unitat: les temàtiques literàries, les estructures narratives de començament i acabament, el lèxic genuí d'una rondalla d'Enric Valor.
- ✓ Memoritzar i reproduir, individualment i en grup, textos literaris i no literaris adequats al nivell educatiu i pròxims als seus gustos i interessos, prèviament escoltats o llegits en diferents formats: *I queixalets també!*, d'Enric Valor.
- ✓ Usar estratègies per a la comprensió lectora: abans de la lectura (anticipar hipòtesi a través d'informació paratextual contextualitzada i abstracta, establir els objectius de la lectura, analitzar l'estructura del text i la seua tipologia); durant la lectura (inferir elements contextuais no citats); i després de la lectura (reconèixer la intenció de l'autor i confeccionar mapes conceptuais).
- ✓ Interpretar, de forma autònoma, reflexiva i dialogada amb l'ajuda dels seus companys, textos de l'àmbit escolar i social, anticipar i reformular hipòtesi, inferir elements contextuais no explícits, identificar la tipologia del text i exposar les seues conclusions personals sobre el contingut i la intenció de l'autor.
- ✓ Presentar la informació per mitjà d'un text utilitzant adequadament la normativa ortogràfica i gramatical, els connectors, amb especial atenció als signes de puntuació, cos i estil de la jerarquia de la informació, títols, subtítols, imatges, paraules clau, exemples, etc.
- ✓ Aplicar els coneixements sobre els elements bàsics del sistema lingüístic adequats al nivell educatiu, adquirits per mitjà d'un procés de reflexió individual i col·lectiva, per a interpretar, elaborar i revisar textos detectant errors i resolent dubtes, amb la supervisió d'un adult i la col·laboració dels seus companys.
- ✓ Participar activament i autònomament en l'avaluació, autoavaluació i coavaluació de produccions escrites, tant pròpies com dels altres, amb consulta o sense de models i guies.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

- ✓ Realitzar observacions per a desenvolupar la curiositat i l'esperit crític.
- ✓ Posar en pràctica processos de raonament i de desenvolupament de l'atenció en activitats que requereixen la relació, la classificació i l'associació mots.
- ✓ Expressar de viva veu i per escrit expressions numèriques relacionades amb el centre d'interès.

Competència digital

- ✓ Desenvolupar una actitud oberta, responsable i crítica davant les aportacions de les noves tecnologies (continguts, jocs d'entreteniment...).
- ✓ Desenvolupar habilitats per a buscar, seleccionar i comunicar informació mitjançant l'elaboració de textos per a un blog.
- ✓ Participar en equips de treball per a construir un producte o tasca col·lectiva, compartir informació i continguts digitals de forma oral o escrita, amb un llenguatge no discriminatori, utilitzar ferramentes de comunicació TIC i entorns virtuals d'aprenentatge.
- ✓ Usar les eines més comunes de les TIC per a conversar amb la resta del grup amb la finalitat de planificar el treball, aportar idees constructives pròpies, comprendre les idees alienes, etc., compartir informació i recursos i construir un producte o meta col·lectius.
- ✓ Organitzar i representar el text de forma creativa utilitzant ferramentes digitals d'edició i presentació senzilles que permeten incloure text amb format caràcter (font, grandària, negreta, subratllat, cursiva, etc.), la manipulació bàsica d'imatges (translació, rotació i escalat) i/o àudio/vídeo. Informació mitjançant l'elaboració de textos per a un blog.

Competència aprendre a aprendre

- ✓ Reflexionar sobre què i com s'ha après formulant qüestions entorn el tema centre d'interès.
- ✓ Desenvolupar habilitats per a obtenir informació –individualment o en grup– entorn la realització d'un projecte d'aprenentatge col·lectiu i molt gratificant, com ara les entrevistes i les exposicions orals i escrites entorn la redacció d'un text: els personatges nadalencs curiosos.
- ✓ Adquirir habilitats per a comunicar els resultats del treball realitzat.
- ✓ Interpretar les demandes de les tasques d'aprenentatge, mantenir la concentració mentre les realitza, mostrar perseverança i flexibilitat davant dels reptes i dificultats, esforçar-se i mantindre la calma i la motivació, intentar resoldre els dubtes pels seus mitjans fer-se preguntes i buscar ajuda si la necessita.

Competències socials i cíviques

- ✓ Comprendre la realitat social en què es viu.
- ✓ Aprendre codis de conducta per a distintes situacions: posar-se en el lloc de l'altre i comprendre el seu punt de mira, practicar normes de convivència.
- ✓ Aprendre a comunicar-se amb els altres i comprendre el que aquests transmeten.
- ✓ Valorar els interessos individuals i de grup.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

- ✓ Conèixer la manera de presentar una faena ben acabada tenint en compte uns terminis establerts.
- ✓ Assolir hàbits de treball cooperatiu aportant idees, plantejant reptes, buscant solucions i duent-les a la pràctica.

Consciència i expressions culturals

- ✓ Mostrar una actitud oberta i respectuosa cap a les diferents manifestacions culturals i artístiques del patrimoni dels pobles.
- ✓ Mostrar interès per utilitzar el valencià en els usos personals i per a tota funció comunicativa.

7 EN MARXA L'ESCOLA AL CARRER QUÈ EN SAPS, DE...? FIKAT COM SONA CLIPS DE LLENGUA ARA ET TOCA A TU

1 Niko i Aitana entrevisten l'escriptor valencià Francesc Gisbert.

Niko: Avui entrevistem l'escriptor Francesc Gisbert. Portarà una mica de tu, d'on veus?, què escrius?

Francesc: Vag nàixer a Alca el 1976, una ciutat envoltada de muntanyes, entre el parc natural de la Font Rija i el de la serra Mariola. Des de ben menut, em va atreure l'escriptura i vaig començar a inventar històries d'aventures, d'intriga i de misteri, protagonitzades per pirates, exploradors, detectius i, sobretot, joves i viquets que se sentien diferents.

Aitana: Quants llibres has publicat? Per a quines edats estan pensats els teus llibres?

Francesc: Tinc publicats 35 llibres. Uns quants per al públic infantil, posar coneeu Quantes rondalles o Misteris S.L. Per als joves m'agrada molt El fantasma de la torre i El secret de l'alquimista, i per al públic adult, vag escrigue Els autòctons.

Niko: A més d'escriure tants llibres, què més fas?

Francesc: Amb el temps, em vaig llicenciar en Filologia Catalana a la Universitat d'Alacant. Actualment, he de compaginar el meu treball en l'ensenyament en un institut amb la vocació d'escriptor. M'agrada escriure per a tots els públics i crear històries tant per als infants, com per als adolescents i els adults.

Aitana: Sobre quines temàtiques estàs escrivint ara? Quines seran les properes novel·les?

Francesc: Darrerament escric unes novel·les sobre la història dels valencians i sobre el medi ambient; i, entre les novel·les, hi ha la tercera part de les aventures dels detectius Alicia i Tia Sofia, que es dirà Investigació fins al final. També tinc entre mans una novel·la d'època: Els mesters d'Alca Negra.

Aitana: Mira, saps què? Et portarà una carta de tota la colla de 6é. Et donen les gràcies pel temps que ens has dedicat i et desitgen que cada dia t'hi llumien les muses de la inspiració per poder imaginar i narrar noves aventures.

Francesc: Moltes gràcies i per sempre més. Si no fóra per vosaltres, els lectors, els meus llibres no tindrien sentit. Uegiu-los i ja em direu què us han semblat.

2 Els companys de la colla de 6é preparen un especial per al blog sobre l'escriptor Francesc Gisbert. Escolta què diuen i contesta les preguntes següents.

a) Sobre què tracten la majoria de llibres infantils que ha escrit? N'has llegit cap? Diques el títol que et resulte més curiós.

b) Quin creus que deu ser el llibre preferit de Niko?

c) Quins llibres de Francesc Gisbert hi ha a la biblioteca de l'escola?

d) Has llegit mai algun llibre d'aquest escriptor? Quin títol t'atrau més? De què penses que pot tractar l'argument? En quin lloc poden ocórrer els fets?

3 Has creat mai un conte o una rondalla? Si no ho has fet encara, ara és un bon moment. Inventa el teu conte o rondalla amb el grup de «paraules clau» que més t'estimes i explica'l oralment als companys. No t'oblides de fer servir les fórmules de començament i d'acabament de la pàg. 50 del Què en saps, de...?

OPCIÓ 1 Marieta + por + bruixa + bosc + engany + astúcia

OPCIÓ 2 germans + pentes + burlesca + gàbia + enginy + escapadria

OPCIÓ 3 Peret + ussonni + sensu por + fantasmes (sublitiqat) + la mort

4 Els llibres poden tenir temàtiques per a tots els gustos. Entre la literatura de gènere, podem trobar històries de por, d'amor, de ciència-ficció, de cavalleries, etc.

a) Relaciona els títols següents amb el gènere corresponent.

contes i rondalles	cavalleria	detectius	aventures i ciència-ficció
<ul style="list-style-type: none"> Les mil i una nits Frankenstein Drehtak Holmes El conte d'Orígenes Viatge al centre de la Terra El detectiu Geronimo Stilton 	<ul style="list-style-type: none"> El corb i la rabosa Tirant lo Blanc La còpia i la formiga A la vora de la llar Els cavallers de la taula redona 	<ul style="list-style-type: none"> El corb i la rabosa Tirant lo Blanc La còpia i la formiga A la vora de la llar Els cavallers de la taula redona 	<ul style="list-style-type: none"> El corb i la rabosa Tirant lo Blanc La còpia i la formiga A la vora de la llar Els cavallers de la taula redona

b) Pots ampliar aquesta relació visitant la biblioteca de l'escola. Fes un treball d'investigació i anota-hi els títols dels llibres que hi trobareu, el nom de l'autor, l'editorial i classifica'l d'acord amb el tema.

c) Si t'agrada llegir, visita: <http://www.tabarcalibres.com/novelles-juvenils.php> i explica les últimes novel·les que s'hi han publicat. Poseu-vos d'acord i trieu un títol per llegir-lo a classe.

Objectius

- Verbalitzar el contingut de l'entrevista a l'escriptor Francesc Gisbert creant un precedent i una expectativa suggeridora.
- Reproduir determinades frases del diàleg mitjançant el suport auditiu i visual.
- Respondre preguntes bàsiques –del tipus sí/no–, de dues alternatives (una de les quals és igual o quasi igual en castellà) i d'afegir una paraula o un sintagma curt que implique la comprensió global de l'argument, al voltant de la lectura de la rondalla d'Enric Valor.
- Participar en activitats que afavoreixen la interrelació amb els companys i companyies de la classe: la invenció de contes o rondalles breus a partir d'una relació orientativa de paraules clau.
- Comprendre el sentit global de textos orals identificant les idees exposades pels interlocutors.
- Exposar opinions i informacions entorn del centre d'interès: les temàtiques literàries que més agraden, com ara terror, ciència-ficció, detectius, cavalleria, faules, etc.
- Interpretar textos orals de l'àmbit escolar i social procedents dels mitjans de comunicació utilitzant les estratègies de comprensió oral del nivell educatiu exposant les seues conclusions personals sobre el contingut del missatge i la intenció de l'emissor.
- Saber identificar i associar els títols d'obres literàries amb el gènere temàtics corresponent.
- Conèixer i treballar les estructures de començament i acabament dels contes tradicionals.
- Llegir, entendre i dramatitzar una rondalla valenciana curta de l'escriptor Enric Valor.
- Familiaritzar-se amb l'ús d'aplicacions informàtiques per a l'elaboració i presentació de textos relacionats amb el centre d'interès.

Descripció de les activitats

1 Niko i Aitana entrevisten l'escriptor valencià Francesc Gisbert.

- Presentació de l'activitat dient als alumnes: "Mireu aquest dies se celebra a tot arreu el Dia del Llibre i Aitana i Niko han tingut l'oportunitat d'entrevistar un escriptor valencià ben famós; vegem què s'han explicat llegint el diàleg que han pogut gravar i transcriure en aquest text".
- Lectura del text dialogat tot assumint determinats rols dels qui hi participen.

2 Els companys de la colla de 6é preparen un especial per al blog sobre l'escriptor Francesc Gisbert. Escolta què diuen i contesta les preguntes següents.

- Audició del text i verbalització de les preguntes.

–Aitana: Francesc Gisbert ha escrit llibres pensats per a totes les edats. Entre les lectures infantil, destaquen títols de terror per a xiquets com Misteris S. L. (2004), La meua família i altres monstres (2006), Les històries estranyes (2007), La Maria no té por. El llibre dels espantacriatures (2013). Si els lliges, descobriràs històries esgarrifadores i misterioses.

– Niko: Aquest escriptor ha escrit, sobretot, literatura per a joves com nosaltres. Entre els seus llibres més famosos cal destacar El misteri de la lluna negra (2000), El fantasma de la torre (2001), El somriure de l'Esfinx (2003), La llegenda del corsari (2009) o Faula (2009), que és una adaptació lliure del clàssic de Torroella. A mi el que més m'agrada és A la contra (2009), una història que transcorre a la ciutat de València.

–Camil·la: Tot i la seua joventut, Francesc Gisbert ha guanyat una vintena de premis pels seus llibres. Entre els més destacats, ha estat guardonat amb els premis Enric Valor, Samaruc, Folch i Torres de premis de literatura infantil i juvenil; el premi Bernat Capó de cultura popular i el Laurèdia del Principat d'Andorra; o els prestigiosos Ciutat de Torrent, Ciutat de Borriana i Ciutat d'Alzira.

–Miquel: *Actualment hi ha dues rutes literària basades en els seus llibres: la ruta literària de l'Alcoi Industrial i Modernista, basada en la novel·la Els lluitadors, i la ruta literària de Cocentaina, basada en La llegenda del corsari. A més, ha escrit un llibre sobre tradicions populars titulat Màgia per a un poble, i darrerament un altre sobre jocs populars A què juguem?*

b) Després d'escoltar l'àudio, llegirem les preguntes encetant un torn de paraula amb els alumnes.

Solucions:

a) Entre les lectures infantils, destaquen títols de terror com ara, *Misteris S. L.* (2004), *La meua família i altres monstres* (2006), *Les històries estranyes* (2007), *La Maria no té por. El llibre dels espantacriatures* (2013). En quasi tots descobrirem històries esgarriadores i misterioses.

b) A mi el que més m'agrada és *A la contra* (2009), una història que transcorre a la ciutat de València.

c) Caldrà aprofitar l'ocasió per a visitar la biblioteca de l'escola i veure si hi ha algun llibre d'aquest escriptor. De pas mirarem de buscar els títols d'altres escriptors i escriptores valencians com ara: • Enric Lluch, *Temps de conquesta, El rei Primal* • Jesús Cortés, *Àlex&Cia, detectius* • Pasqual Alapont, *Cagadets de por, Quin sidral de campament* • Teresa Broseta, *L'illa a la deriva* • Carles Cano, *T'he agafat Caputxeta* (teatre) • Lurdes Boïgues, *La mascota que no existia* • Pep Castellano, *El rap de la gallina Carolina* • Mercè Climent, *Lina Panxolina* • Juli Capilla, *Un tren de llegenda* • Empar de Lanuza, *L'home del Penyagolosa i altres contes* • Etc.

Suggerim clicar a la xarxa el diccionari d'autors LIJ www.clijcat.cat. per buscar més informació entorn escriptors i escriptores valencians actuals, fires de llibres, darreres novetats, concursos literaris...

Anirà bé muntar una paradeta amb els títols d'aquests llibres que hem suggerits i fins i tot contactar amb algun dels autors perquè visite el centre i ens parle d'aquests relats amb el desig d'endinsar-nos i gaudir d'unes tasques lligades a promoure l'animació lectora.

d) Resposta model. Podem suggerir-los la possibilitat de comentar entre altres títols *La meua família i altres monstres* (2006), un relat protagonitzat per una família que viu en una furgoneta i que una nit, en trobar una casa abandonada, decideix ocupar-la. Com que la casa no és tan buida com sembla, els protagonistes d'aquesta història hauran de compartir-la amb una colla de monstres decidits a fer-los fora.

3

Has creat mai un conte o una rondalla? Si no ho has fet encara, ara és un bon moment.

Inventa el teu conte o rondalla amb el grup de «paraules clau» que més t'estimes i explica'l oralment als companys. No t'oblides de fer servir les fórmules de començament i d'acabament de la pàg. 50 del Quadern a l'hora d'explicar-lo.

a) Suggerim treballar abans les activitats 1 i 2 del quadern (pàg. 50). Els direm que és l'hora d'inventar històries que més tard haurem de relatar com si foren contacontes. És per això que ens caldrà aprendre i memoritzar fórmules de començament i d'acabament de contes o rondalles. Com que n'hi ha bona cosa, podem repartir aquestes fórmules entre parelles i així evitar repetir-les excessivament.

b) Aprofitar les parelles que es formen perquè puguin idear històries amb les paraules claus que hi proposem. Els direm que per a inventar una història han de tenir en compte quatre ingredients: uns personatges, uns esdeveniments, un espai i un temps; i que la seua història ha de tenir tres parts: a) Plantejament de l'acció i presentació del lloc, dels personatges...; b) Nuc de la història o plantejament del conflicte; c) Desenllaç o resolució del conflicte. Aquesta explicació pot anar acompanyada d'interrogants que anotarem a la pissarra, com: "Qui protagonitza la història?", "com és?", "on viu?", "amb qui viu?", "quin fet succeeix?", "com afecta al protagonista?", etc.

c) Amb les narracions dels contes i de les rondalles de l'alumnat que prèviament hauran estat supervisades pel professor podem muntar un taller de rondalles i de contes.

4

Els llibres poden tenir temàtiques per a tots els gustos. Entre la literatura de gènere, podem trobar històries de por, d'amor, de ciència-ficció, de cavalleries, etc.

Solucions: contes i rondalles: *Les mil i una nits, A la vora de la llar*; cavalleries: *Tirant lo Blanc, els cavallers de la taula redona*; detectius: *Sherlock Holmes, el detectiu Geronimo Stilton*; aventures i ciència-ficció; faules: *El corb i la rabosa, la cigala i la formiga*; terror: *Frankenstein, El comte Dràcula*

Suggerim també clicar a la xarxa el diccionari d'autors LIJ www.clijcat.cat. per buscar més informació entorn les últimes novetats entre la literatura de gènere infantil i juvenil.

Tot seguit, realitzarem les activitats del QUADERN DE TREBALL.

7 UN MUNT DE LLETRES
EN MARXA

1 Els contes i les rondalles comencen sempre de forma peculiar. Els contacontes enceten els seus relats fantàstics amb fórmules rimades que capten l'atenció dels qui els escolten. Relaciona els començaments de contes i de rondalles següents i després tria i escriu les tres fórmules que més t'hagen agradat.

<ul style="list-style-type: none"> Heu de creure i pensar, Vet ací en aquell temps que les bèsties parlaven Això diu que era Temps era temps, vet aquí que en un poble poblàs, De contes i de rondalles jo us en contaré un grapat Rondalla ve, rondalla va, Rondalla ve, rondalla va, si és mentida, un sac de farina L'any titurany L'any de la picor, Això era i no era, Vet ací en aquell temps 	<ul style="list-style-type: none"> i no era... quan tot el món es gratava... que els pardals tenien dents, que... i pensar i no creure, que... si és veritat, un sac de blat, si no és mentida, veritat serà... i les persones cavallen, que hi havia... on ningú tenia nas, hi havia... bon viatge faça la cadenera... les unes seran mentides, les altres seran veritats... o l'any titurany...
--	--

1a: _____
2a: _____
3a: _____

2 Però el més divertit d'un conte o d'una rondalla és sempre el final. Per saber que la història ha arribat a la fi, hi ha moltes fórmules d'acabament. Enllaça-les tot seguit i després escriu avall les tres fórmules que més t'hagen agradat.

<ul style="list-style-type: none"> Catacrac-catacrac, el conte és finit, I si no són morts són vius, Conte contat, I conte contat ja s'ha acabat I van ser felïços I un per altà, un altre per ací La rondalla està acabada, si us plau menja la torrada, I és un gos i és un gat 	<ul style="list-style-type: none"> i van menjar tots anissos, i per la ximenera s'ha envolat, catacrac, catacrac, el conte és acabat i no m'han dat res per al camí, i qui no s'olça, té el cul socarrat, i si de cas no us agrada, tireu-la dalt la heulada, i si no són vius són morts, i aquest conte ja s'ha acabat.
---	--

1a: _____
2a: _____
3a: _____

3 Enric Valor va arreplegar per escrit les rondalles valencianes que, fa molts anys, els més vells de cada poble contaven oralment al menuts, a la vora de la llar de foc. Llig aquest fragment de rondalla i tria, el final que vulgues, a partir de les opcions següents. No oblidis fer servir la fórmula d'acabament que més t'agrada o convinga.

I què valet també!

Així va anar i era un cos que va passar a la vila de Penísquia. Un cos gros i esgarrifad: per cert, un bode de dir que aquesta vila és un racó de món. Un bell racó, això sí, emmès d'estrictides i combenques muntanyes. De vora el poble, davalla una costera vorejada d'om gegants i bondosos, i al capdavant hi ha una font abundantíssima, que trona pel seu veïnat cançoner de boires.

I el llavador, en tan les dones la bugada, d'ençà que ve la tardor, solada i mística, sol la tenor de l'aigua i l'ullar del vent en els corns de la baluda.

«No aneu de nit a llavor a la font»-acostellen les mares a les filles.

Perquè una volta, quan era joveveta, una nit de desembre que hi havia més d'un pam de neu gelada i melicosa, Toneta la de les Alcíes no va creure na mare i va voler anar a rentar una llanuda i un llençol.

Enten des de la nit, tot era foc com una gila de freg, i quan va eixir del poble, encara queia alguna voltera de neu. Es arribà al primer om de la baluda. I sentí que, entremig del soroll que feia el vent en les branques despullades, sentia ploure un infant.

«Oh, és un xiquet que plou per ací»-va dir-se tota estranyada.

«Eeeeh, eeeeh!»-va dir en la fosca.

Si que plorava una criatura, i ben plog.

Davallant a poc a poc entre els omes, se'l va sentir a la vora.

«Eeeeh, eeeeh!»

A la clau d'el d'un l'alal d'el penjat a mitjan costera, va entreveure a la soca d'un dels omes, una coseta blanca. Toneta detà la bugada en terra i agafà l'abandonat.

«Pobret, pobret! Quina mala kima et deu haver datat per ací?» Si agí encara no tindrà un any, tot sollet damunt la neta!

Ella es compadé de tot el que li feia, i ja pensava d'endur-se'l a la casa.

En això, seguint avall cap a la font amb el xiquet en un braç i la bugada en l'altre, va arribar al final del l'alal d'el penjat a mitjan costera, i com que el petit plorava, li va veure blanquejar dins la boqueta.

«Oh, si se'l desentén!»-mentant admirada la baluda.

«I què valet també!»-respongué el xiquet amb una veueta d'home granat, ronca i formidable.

Robert una gran bocana, i mostà dos costals llargs, gransets, mig corcats, corcats com els d'un porc senglar. Així quedà, amb la boca oberta i mirant la Toneta amb uns ulls diabòlics plens de malícia.

«Així»

La neta, encomanada i mig morta de por i de fletic, el detà caure en terra, i es sentí una gran tamborinada. El xiquet havia desaparegut, i en l'aire quedà una forta sentor de socarrat.

«Toneta queda mig morta i l'endemà algú se la troba. Com la trobarà? Què explicarà? Sobreviurà a l'esglai? Continuarà sent la mateixa? Tindrà mai la vida?»

4 Feu una lectura expressiva de la rondalla i amb una bona entonació per gravar-la. Repartiu-vos els papers de les diferents veus que hi apareixen: el narrador, la veu de Toneta, la de les mares, el plor de l'infant, l'afegit els efectes sonors (el soroll del vent i de l'aigua, la pluja, els trons, els crits...).

1 Els contes i les rondalles comencen sempre de forma peculiar. Els contacontes enceten els seus relats fantàstics amb fórmules rimades que capten l'atenció dels qui els escolten. Relaciona els començaments de contes i de rondalles següents i després tria i escriu les tres fórmules que més t'hagen agradat.

a) Presentarem l'activitat i repartirem per parelles d'alumnes les 22 expressions que formen part d'aquestes fórmules de començament. Tot seguit els demanarem que cada parella busque la parella amb qui s'addiu l'expressió que els ha tocat. La parella que té "Heu de creure i pensar..." buscarà la parella que tindrà "i pensar i no creure, que..." ; en tenir emparellades totes les expressions caldrà dir-les de viva veu.

Solucions:

- Heu de creure i pensar, i pensar i no creure, que...
- Vet ací en aquell temps que les bèsties parlaven i les persones cavallen, que hi havia...
- Això diu que era i no era... bon viatge faça la cadenera...
- Temps era temps, vet aquí que en un poble, poblàs, on ningú tenia nas, hi havia...
- De contes i de rondalles jo us en contaré un grapat, les unes seran mentides, les altres seran veritats...
- Rondalla ve, rondalla va, si no és mentida, veritat serà...
- Rondalla ve, rondalla va, si és mentida, un sac de farina si és veritat, un sac de blat...
- L'any titurany o l'any tirolany...
- L'any de la picor, quan tot el món es gratava...
- Això era i no era,
- Vet ací en aquell temps que els pardals tenien dents, que...

b) El professor demanarà a l'alumnat les fórmules que més els ha agradat. Aquestes seran les que faran servir en el relat de la història que crearan per parelles (vegeu activitat 3 pàg. 51 del llibre de l'alumne).

2 Però el més divertit d'un conte o d'una rondalla és sempre el final. Per saber que la història ha arribat a la fi, hi ha moltes fórmules d'acabament. Enllaça-les tot seguit i després escriu avall les tres fórmules que més t'hagen agradat.

a) Seguiu els passos proposats en l'activitat anterior, però ara amb 16 expressions repartides entre les diferents parelles que es formen a la classe.

Tot seguit els demanarem que cada parella busque la parella amb qui s'addiu l'expressió que els ha tocat, així la parella que té "Catacrac-catacrac, el conte és finit..." buscarà la parella que tindrà "i no m'han dat res per al camí" ; en tenir emparellades totes les expressions caldrà dir-les de viva veu.

Solucions:

- Catacrac-catacrac, el conte és finit, catacrac, catacrac, el conte és acabat.
 - I si no són morts són vius, i si no són vius són morts.
 - Conte contat, i aquest conte ja s'ha acabat.
 - I conte contat, ja s'ha acabat i per la ximenera s'ha envolat.
 - I van ser feliços i van menjar tots anissos.
 - I un per allà, un altre per ací i no m'han dat res per al camí.
 - La rondalla està acabada, si us plau mengeu la torrada, i si de cas no us agrada, tireu-la dalt la teulada.
 - I és un gos i és un gat i qui no s'alce, té el cul socarrat.
- b) El professor demanarà a l'alumnat les fórmules que més els ha agradat. Aquestes seran les que faran servir en el relat de la història que crearan per parelles (vegeu activitat 3 pàg. 51 del llibre de l'alumne).

3

Enric Valor va arreplegar per escrit les rondalles valencianes que, fa molts anys, els més vells de cada poble contaven oralment al menuts, a la vora de la llar de foc.

Llig aquest fragment de rondalla i tria, el final que vulgues, a partir de les opcions següents. No oblides fer servir la fórmula d'acabament que més t'agrada o convinga.

- a) Narració de la rondalla per part del professor tot creant una atmosfera de misteri i de por.
- b) Explotació de la rondalla amb preguntes com:
- Quins personatges apareixen en el relat?
 - En quin poblet ocorren els fets?
 - En quina època està ambientada la història?
 - Què consellen les mares a les filles?
 - Quin oratge feia la nit que Toneta la de les Alcoies va anar al llavador?
 - Què es troba entre els oms? Quin soroll fa? I com es la seua veu?
 - Per què Toneta el deixa caure en terra?
 - Etc.
- c) Continuarem parlant de la rondalla aprofitant les preguntes dels apartats a) i b) suggerint així finals diferents. Els alumnes podran omplir una fitxa com aquesta on sistematitzen l'estructura d'aquest relat; les preguntes s'agrupen en tres apartats diferents que s'addiuen amb les diferents parts d'una narració: presentació, nuc i desenllaç.
- QUI PROTAGONITZA LA RONDALLA?
 - COM ÉS?
 - ON VIU? AMB QUI VIU?
 - QUIN FET SUCCEEIX? I QUI HI PARTICIPA EN AQUEST FET?
 - COM REACCIONA EL/LA PROTAGONISTA?
 - QUINS SÓN ELS ÚLTIMS FETS DE LA RONDALLA?
 - COM HA CANVIAT EL/LA PROTAGONISTA?

4

Feu una lectura expressiva de la rondalla i amb una bona entonació per gravar-la. Repartiu-vos els papers de les diferents veus que hi apareixen: el narrador, la veu de Toneta, la de les mares, el plor de l'infant, i afegiu els efectes sonors (el soroll del vent i de l'aigua, la pluja, els trons, els crits...).

Seguiu les instruccions de l'activitat.

En acabar aquesta activitat suggerim que l'alumnat demane a algú dels seus coneguts que els conte una altra rondalla i que l'enregistre; en acabar podrem escoltar-la a la classe.

Adquisició de les competències LOMQE

- Competència lingüística
- Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia
- Competència digital
- Aprendre a aprendre
- Competències socials i cíviques
- Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor
- Consciència i expressions culturals